

«تن‌فروشی» را تعریف کنید؛ از نو!

به زنی تن‌فروش (روسی یا خیابانی) می‌گویند که در قبال دریافت پول (یا کالا و خدمات)، خارج از قوانین اجتماعی یا دینی، رابطه‌ی جنسی برقرار می‌کند. بر اساس یکی از اندک آمارهای رسمی منتشرشده، در سال ۸۵ در کشور ایران ۳۰۰ هزار زن تن‌فروش داشته‌ایم.^۱ بیش‌ترین تعداد زنان خیابانی دستگیر شده را دختران ۱۵ تا ۲۵ سال تشکیل می‌دهند.^۲

جاهای خالی را پر کنید
(عوامل مؤثر بر پیدایش تن‌فروشی)

بخش اول

۳- اعتیاد و سطح پایین سواد همسران زنان تن‌فروش

حدود ۵۰ درصد از زنان تن‌فروش، شوهر آن‌ها یا معتاد بوده یا در قاجاق مواد مخدر دست داشته است.^۸ سطح سواد تقریباً دو سوم از شوهران زنان تن‌فروش در سطح راهنمایی و کم‌تر از آن است.^۹ درآمد ناکافی خانواده، سواد پایین افراد، بی‌بهره بودن اعضای خانواده از مهارت و حرفه‌ای برای کسب درآمد کافی، ضرب و شتم و خشونت در میان اعضای خانواده و ... از مشخصه‌های همیشگی زندگی مشترک بسیاری از این زنان است.

بسیاری از زنانی که تن‌فروشی می‌کنند، حتی سرپناهی امن هم ندارند. در تحقیقی که در چند کشور انجام گرفته است، ۷۲ درصد از زنان تن‌فروش بی‌خانمان بوده‌اند.^{۱۰}

۴- سوء استفاده جنسی در کودکی

از هر ۴ زن تن‌فروش در ایران، ۱ نفر در کودکی مورد سوءاستفاده‌ی جنسی قرار گرفته است و در بسیاری موارد، سوءاستفاده‌کنندگان از محارم (پدر، برادر، دایی و ...) بوده‌اند.^{۱۱} بنا بر تحقیقی دیگر، نیمی از کودکان تن‌فروش^{۱۲}، قبل از تن‌فروشی، مورد سوءاستفاده جنسی قرار گرفته‌اند.^{۱۳}

افرادی که در خانواده، بدرفتاری جسمی و بهره‌کشی جنسی را تجربه کرده‌اند، از لحاظ روانی مستعد می‌شوند تا سوءاستفاده‌های بعدی را بپذیرند. به خصوص سوءاستفاده جنسی در کودکی، ممکن است موجب شود فرد خود را بی‌ارزش تصور کند و آمادگی پذیرش هویت تن‌فروش را پیدا کند.^{۱۴}

۱- خانواده نابسامان و آسیب‌زا

بیش از یک سوم زنان تن‌فروش، دوران کودکی و نوجوانی خود را بدون حضور مشترک پدر و مادر سپری کرده‌اند (به علت طلاق والدین یا سایر اشکال جدایی).^۳ اعتیاد پدر و گاه مادر، علت عمده‌ی جدایی والدین زنان تن‌فروش بوده است. سایر زنان تن‌فروش نیز، اگرچه فرزند طلاق نیستند، اما خانواده‌های آنان با آسیب‌ها و مسائل مختلفی دست به گریبان بوده‌اند؛ مسائلی مانند مصرف مواد مخدر، بیکاری، مهاجرت برای یافتن کار و شرایط اقتصادی نابسامان.

۴۴ درصد از زنان تن‌فروش بیان می‌کنند که در خانواده‌ی خود، حس بی‌ارزشی داشته‌اند و بی‌توجهی و نبود محبت را احساس می‌کرده‌اند.^۴ نیاز به پذیرفته شدن، دوست داشته شدن، ارزشمند و مفید بودن و ... نیازهایی هستند که بی‌پاسخ ماندن آن‌ها، ممکن است فرد را به سمت روابط آسیب‌زا ببرد. البته این، فقط در مورد خانواده‌های کم‌درآمد نیست، بلکه در خانواده‌های پردرآمد نیز نیازهای بی‌پاسخ، افراد را به سمت این گونه روابط پرخطر هل می‌دهند.

۲- سن پایین ازدواج و سطح پایین سواد

۴۴ درصد از زنان تن‌فروش، قبل از ۱۳ سالگی و در کل ۸۸ درصد از آن‌ها قبل از ۱۷ سالگی ازدواج کرده‌اند.^۵ با توجه به سن بسیار پایین ازدواج، سواد آن‌ها اغلب در سطح پایینی است. حدود ۸۰ درصد از زنان تن‌فروش، سوادشان در حد راهنمایی و پایین‌تر است.^۶ البته طبق بعضی تحقیقات جدیدتر، در ایران الگوی تن‌فروشی تغییراتی کرده است و شواهد افزایش تحصیلات زنان تن‌فروش در مقایسه با گذشته را نشان می‌دهند.^۷

۵- نابرابری‌های اجتماعی

تن‌فروشی برای برخی از دختران طبقه‌ی محروم، تلاشی است برای رسیدن به امکانات مادی و زندگی مرفه‌تر.^{۱۵} گاه، انگیزه‌ی تن‌فروشی بیش از آن‌که رفع فقر باشد، رفع نابرابری و بی‌عدالتی است. در واقع، اقتصاد و جامعه، فرصت‌هایی عادلانه و برابر را در اختیار افراد جامعه قرار نمی‌دهد تا تلاش کرده و به رفاه برسند. در چنین شرایطی، دختران و زنان تن‌فروش (مثل بسیاری دیگر از افراد جامعه)، می‌خواهند از هر طریق ممکن، راه خودشان به سمت رفاه را باز کنند.^{۱۶}

بخش دوم
آن سوی ویتترین
(آسیب‌های ناشی از تن‌فروشی)

۱- بیماری‌های جسمی

زنان تن‌فروش در معرض بیماری‌های متعددی مانند ایدز قرار دارند. اغلب تن‌فروش‌ها اطلاع چندانی از این‌گونه بیماری‌های مُقاربتی ندارند و معمولاً بسیار صدمه می‌بینند.

۲- اعتیاد

رابطه‌ای قوی میان تن‌فروشی و اعتیاد وجود دارد. اداره‌کنندگان روسپی‌خانه‌ها و واسطه‌ها در اولین اقدام، افراد تازه‌کار و دختران فراری را معتاد می‌کنند تا آنان را وابسته و مطیع سازند. زنان تن‌فروش، خود نیز ممکن است برای تحمّل وضعیت سخت خود و فراموشی آنچه در آن هستند، به مواد مخدر و روان‌گردان پناه ببرند. از هر سه زن تن‌فروش، دو نفر به مواد مخدر اعتیاد دارند: ۲۴ درصد آن‌ها پیش از آغاز تن‌فروشی و ۴۴ درصد پس از شروع تن‌فروشی معتاد می‌شوند.^{۱۷}

۴- خشونت

یکی از ویژگی‌های همیشگی زندگی زنان تن‌فروش، قرار داشتن در معرض خشونت است. به جدول‌های پایین دقت کنید. جدول ۱، خشونت‌ها و آسیب‌هایی را نشان می‌دهد که این زنان، پیش از تن‌فروشی تجربه کرده و از آن رنج برده‌اند. جدول ۲، خشونت‌هایی را بیان می‌کند که این زنان پس از روی آوردن به تن‌فروشی، در معرض آن‌ها قرار گرفته‌اند. در نهایت، جدول ۳، برخی از مهم‌ترین انتظارات و حمایت‌های مورد درخواست زنان تن‌فروش را نشان می‌دهد.^{۲۱}

جدول ۱: خشونت‌ها و آسیب‌ها در زندگی زنان تن‌فروش (قبل از دوران تن‌فروشی)

ترکیه	تایلند	امریکا	زامبیا
۳۴ درصد	۴۸ درصد	۵۷ درصد	۸۴ درصد
۵۶ درصد	۴۰ درصد	۴۹ درصد	۷۱ درصد
۶۰ درصد	۷۱ درصد	۵۰ درصد	۷۶ درصد
۵۸ درصد	۵۶ درصد	۸۴ درصد	۸۹ درصد
۶۴ درصد	۵۶ درصد	۲۷ درصد	۷۲ درصد
۴۶ درصد	۳۹ درصد	۷۵ درصد	۱۶ درصد

جدول ۲: خشونت‌ها و آسیب‌ها در زندگی زنان تن‌فروش (پس از روی آوردن به تن‌فروشی)

ترکیه	تایلند	امریکا	زامبیا
۹۰ درصد	۴۷ درصد	۱۰۰ درصد	۹۳ درصد
۶۸ درصد	۵۵ درصد	۷۸ درصد	۸۶ درصد
۸۰ درصد	۵۷ درصد	۸۲ درصد	۸۲ درصد
۵۰ درصد	۳۵ درصد	۹۸ درصد	۷۸ درصد
۳۶ درصد	۱۶ درصد	۴۸ درصد	۵۵ درصد
۲۰ درصد	۳۹ درصد	۳۲ درصد	۴۷ درصد
—	۴۷ درصد	۴۹ درصد	۴۷ درصد

جدول ۳: انتظارات و حمایت‌های مورد درخواست زنان تن‌فروش

ترکیه	تایلند	امریکا	زامبیا
۹۰ درصد	۹۴ درصد	۸۸ درصد	۹۹ درصد
۶۰ درصد	۶۰ درصد	۷۸ درصد	۹۴ درصد
۴۶ درصد	۵۷ درصد	۷۳ درصد	۹۷ درصد
۶ درصد	۳۲ درصد	۶۷ درصد	۳۷ درصد
۳۸ درصد	۴۳ درصد	۵۸ درصد	۸۸ درصد
۴۶ درصد	۶۸ درصد	۴۸ درصد	۵۳ درصد
۱۲ درصد	۶۰ درصد	۴۹ درصد	۴۱ درصد
۲۰ درصد	۴۵ درصد	۳۴ درصد	۸۷ درصد
—	۵۸ درصد	۴۳ درصد	۵۴ درصد

۳- مشکلات روحی و روانی

بر اساس یک تحقیق (از ۴۷۵ زن تن‌فروش در پنج کشور جهان)، ۷۵ درصد از زنان تن‌فروش خیابانی، تلاش برای خودکشی داشته‌اند (برخی موفق و برخی ناموفق). طبق گزارش‌های بیمارستانی، ۱۵ درصد خودکشی‌های موفق از سوی زنان تن‌فروش است.^{۱۸}

بر اساس تصور عامیانه، زنان تن‌فروش به میل خود به این کار روی می‌آورند، از وضعیت خود راضی‌اند و لذت می‌برند. اما در حقیقت، زنان تن‌فروش به شدت از وضعیت خود در رنج بوده و با مسائل حاد روحی درگیر اند. زنان تن‌فروش، هنگام به یاد آوردن تجربه‌های خود، شدیداً دگرگون و ناراحت می‌شوند و از به یاد آوردن وقایع می‌پرهیزند؛ در عین حال افکار، رؤیاهای، تصاویر و خاطرات آزاردهنده‌ی گذشته مکرراً به سراغشان می‌آید. آن‌ها از سایر افراد فاصله می‌گیرند و احساس جدایی می‌کنند.^{۱۹}

خشونت ادامه‌دار و توهین نسبت به چنین زنانی، موجب واژگونی شخصیت آن‌ها می‌گردد: احساس تنفر از خود، تلاش برای خودزنی و انتقام گرفتن از خود، از بین رفتن عزت نفس، میل به خودکشی و... توصیف صدمات روحی ناشی از تن‌فروشی از زبان یک دختر چهارده‌ساله چنین است: «احساس می‌کنم مثل یک تکه گوشت غذا ریزش شده‌ام و تکه‌های وجودم به زور کنار هم نگه داشته شده...» یکی از زنان تن‌فروش در این باره می‌گوید: «حالا دیگر تنها سرم به من تعلق دارد؛ من بدن‌ام را در خیابان جا گذاشته‌ام.» هم‌چنین زن تن‌فروش دیگری در توصیف خود می‌گوید: «این کار یک روند قهقراپی دارد؛ به تدریج در عمق یک درماندگی و ناامیدی فرو می‌روی و احساس مُردگی و بی‌حسی کامل می‌کنی. دیگر قادر به درک احساسات خوب نیستی، چون مدام به عنوان یک آبریزگاه مورد استفاده قرار می‌گیری.»

بر اساس تحقیق‌های انجام شده، ۹۲ درصد از زنان تن‌فروش اعلام کرده‌اند که مایل به ترک تن‌فروشی هستند.^{۲۰}

«زنان تن‌فروشی که به اعتیاد وابستگی ندارند، ترس از تنهایی، محرومیت از محبت و عدم پذیرش اجتماعی (به ویژه از جانب هم‌جنس‌های خود) را علت اصلی استمرار کار خود اعلام کرده‌اند.»^{۲۲}

درها را باز نگه دارید

فرار از خانه، یکی از واکنش‌های نوجوانان است برای رهایی از شرایط دشوار؛ شرایطی مانند خشونت خانگی، ازدواج اجباری، اعتیاد والدین یا ... البته گاهی نیز فرار، اقدامی است به خیال رسیدن به شرایطی دل‌خواه؛ مانند ازدواج، پول‌دار شدن، استقلال و آزادی عمل یا ... فرار نوجوانان، به ویژه نوجوانان دختران، آسیب‌های زیادی به همراه دارد. ۹۵ درصد از دختران فراری در ۴۸ ساعت اولیه پس از فرارشان، پا به دنیای تن‌فروشی می‌گذارند. برخوردار نبودن از سرپناه، علت عمده‌ی این پدیده است.^{۲۳}

«خانه‌ی امن»؛ یک تجربه‌ی جهانی

در کشورهایی مانند هلند، آمریکا یا نروژ، مکان‌ها یا سازمان‌هایی وجود دارند که کار آن‌ها، تأمین امنیت، پشتیبانی و ارائه‌ی خدمات به افرادی است که در خانه و خانواده، مورد آزار قرار می‌گیرند. به این مکان یا سازمان، «خانه‌ی امن»^{۲۴} گفته می‌شود. دختران و زنانی که در خانه و خانواده تحت خشونت قرار دارند، می‌توانند در این مکان ساکن شوند.

افرادی که تحت خشونت اند، ضروری است که محلی برای جان به در بردن و پناه‌آوردن داشته باشند. بسیاری از زنان و دختران، زمانی که زیر فشار خشونت فیزیکی یا جنسی هستند، فرار کرده و در نتیجه آواره و بی‌پناه می‌شوند. به این ترتیب، آسیب‌های بعدی (مانند تن‌فروشی) نیز اضافه خواهند شد.

معمولاً قربانیان خشونت، از لحاظ توان مالی ضعیف‌تر اند و همین مسأله، امکان خروج یا تغییر را برای آن‌ها بسیار کم می‌کند. «خانه‌ی امن» یا «سرپناه محلی»، به زنان کمک می‌کند منابع و امکاناتی عملی به دست آورند و به این ترتیب، آن‌ها توانمند می‌شوند تا شرایط زندگی خود و فرزندان‌شان را بهبود ببخشند.

در جهان، معمولاً بیش‌ترین مراجعه‌کنندگان به خانه‌های امن، زنانی هستند که فرزند دارند.^{۲۵} البته زنان حاشیه‌نشین، به دلیل انزوا و کمبود منابع، کم‌تر از بقیه‌ی زنان به سراغ این خدمات می‌روند؛ در حالی که بیش از همه به آن نیاز دارند. مشاوره‌های روان‌شناسی و راهنمایی‌های حقوقی و قانونی جزء کارهایی است که خانه‌های امن برای افراد آسیب‌دیده انجام می‌دهند. این مکان‌ها، هم‌چنین، گروه‌های دوستی ایجاد می‌کنند و کارگاه‌های مهارت‌آموزی راه می‌اندازند. خانه‌های امن هم‌چنین سعی می‌کنند با آموزش و آگاهی‌بخشی به عموم مردم، فرهنگ خشونت و سلطه را از جامعه پاک کنند.

خانه‌های امن، معمولاً به وسیله‌ی بودجه‌های دولتی یا کمک‌های مردمی برپا شده و اداره می‌شوند. در اروپا و آمریکا، افراد می‌توانند بین سی تا شصت روز در خانه‌های امن بمانند. البته شکل‌های دیگری از خانه‌های امن^{۲۶} وجود دارند که به افراد شاغل اما بی‌سرپناه، یک تا چند سال، اجازه‌ی اقامت می‌دهند.

در ایران نیز مکان‌هایی به نام خانه‌ی امن وجود دارند اما کار و روش آن‌ها، متفاوت است. خانه‌های امن در ایران اغلب دولتی اند و هم‌چنین چندان جنبه‌ی حمایتی و مددکارانه ندارند. در این خانه‌ها، زنان آسیب‌دیده فقط یک تا دو روز می‌توانند بمانند.^{۲۷} جای خالی خانه‌های امن در کشور ایران احساس می‌شود.

پی‌نوشت:

۱) در مورد آمارهای تن‌فروشی در ایران به سایت‌های خبری معتبر می‌توان رجوع کرد از جمله:

www.jahannews.com/vdcb0fb80rhz8p.uuur.html

«(در مطلبی با عنوان «شایع‌ترین جرم درون زندان زنان چیست؟») www.khabaronline.ir/news/293795»

نهاد مسئول اعلام آمار زنان تن‌فروش، وزارت کشور است. اگرچه مسئولیت نگهداری از زنان خیابانی با بهزیستی است، سازمان بهزیستی، وزارت کشور را تنها مرجع رسمی اعلام آمار زنان تن‌فروش می‌داند. با تمام این احوال، وزارت کشور تاکنون درباره تعداد این زنان و دختران، اظهار نظری نکرده است. مسئولان وابسته به وزارت کشور، یعنی نیروی انتظامی، عمدتاً به تکذیب سایر آمارهای اعلام شده می‌پردازند. البته گاه برخی از مسئولان آمارهایی ما بین هزار تا چهار هزار نفر را اعلام می‌کنند اما این آمارها تنها مربوط به افراد دستگیر شده یا مراجعه‌کننده به مراکز نیروی انتظامی یا بهزیستی است نه تمامی زنان تن‌فروش کشور.

۲) «در بررسی‌ای که در سال ۸۵ درباره گروه سنی زنان خیابانی انجام شد، از بین شش هزار و ۵۳ زن خیابانی که در کل کشور زندانی بودند، بیشترین تعداد را دختران بین ۱۵ تا ۲۵ سال تشکیل می‌دادند.» ر.ک به:

www.khabaronline.ir/detail/293795/society/social-damage

www.bahaneh.net (گفتگو با سعید مدنی)

و نیز «ازدواج نامناسب؛ بستری زمینه ساز برای روسپی‌گری»، شهین علیایی زند، فصل‌نامه رفاه اجتماعی، ۱۳۸۵، سال دوم، شماره‌ی ۵، ص ۱۳۵.

۳) «ازدواج نامناسب؛ بستری زمینه ساز برای روسپی‌گری»، ص ۱۲۸.

۴) «روسپی‌گری، کودکان خیابانی و تکدی» (مقالات اولین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در ایران)، انجمن جامعه‌شناسی ایران، مقاله‌ی «عوامل زمینه‌ساز تن‌دادن زنان به روسپی‌گری»، شهین علیایی زند، نشر آگه، چاپ دوم، ۱۳۸۶، ص ۲۸.

۵) «ازدواج نامناسب؛ بستری زمینه ساز برای روسپی‌گری»، ص ۱۲۴.

۶) «ازدواج نامناسب؛ بستری زمینه ساز برای روسپی‌گری»، ص ۱۲۴.

۷) «زنان در جهان و ایران»، جونی سیگر و سعید مدنی، مترجم سید مهدی خدایی، انتشارات روزنه، چاپ اول ۱۳۹۵، ص ۱۶۲ و ۱۶۳.

۸) «عوامل زمینه ساز تن‌دادن زنان به روسپی‌گری»، ص ۳۳.

۹) «ازدواج نامناسب؛ بستری زمینه ساز برای روسپی‌گری»، ص ۱۲۶.

۱۰) «روسپی‌گری؛ تجاوزی مسلم به حقوق بشر»، ملیسا فارلی، ترجمه مهدیس کامکار، فصل‌نامه رفاه اجتماعی، ۱۳۸۱، سال دوم، شماره ۶، ص ۲۷۲.

۱۱) «ازدواج نامناسب؛ بستری زمینه ساز برای روسپی‌گری»، ص ۱۳۰.

۱۲) بر طبق قوانین بین‌المللی (از جمله پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک)، هر فرد زیر ۱۸ سال، کودک محسوب می‌شود.

۱۳) «مقایسه برخی ویژگی‌های روسپی‌های بزرگسال و کودک در شهر تهران»، سعید مدنی و پیام روشن‌فکر و هما مداح؛ مجله بررسی مسائل اجتماعی ایران، سال اول، شماره سوم، پاییز ۸۹، ص ۱۱۳.

۱۴) «مقایسه برخی ویژگی‌های روسپی‌های بزرگسال و کودک در شهر تهران»، ص ۱۰۶.

۱۵) «بررسی ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی زنان خیابانی در شهر تهران»، شرافتی پور، ۱۳۸۴، پایان‌نامه کارشناسی ارشد فرماندهی و مدیریت انتظامی دانشگاه علوم انتظامی؛ ص ۱۱۲-۱۱۴.

۱۶) «مقایسه برخی ویژگی‌های روسپی‌های بزرگسال و کودک در شهر تهران»، ص ۱۰۶.

۱۷) «عوامل زمینه ساز تن‌دادن زنان به روسپی‌گری»، ص ۳۳.

۱۸) «روسپی‌گری؛ تجاوزی مسلم به حقوق بشر»، ص ۲۷۱.

۱۹) «روسپی‌گری، خشونت و اختلال استرس پس از سانحه (PTSD)»، ملیسا فارلی، ترجمه مهدیس کامکار، فصل‌نامه رفاه اجتماعی، ۱۳۸۱، سال دوم، شماره ۵، ص ۲۳۹.

۲۰) «روسپی‌گری، خشونت و اختلال استرس پس از سانحه (PTSD)»، ص ۲۴۰.

۲۱) هر سه جدول از «روسپی‌گری، خشونت و اختلال استرس پس از سانحه (PTSD)»، صفحات ۲۴۶ و ۲۴۸.

۲۲) «عوامل زمینه ساز تن‌دادن زنان به روسپی‌گری»، ص ۳۶.

۲۳) «عوامل زمینه ساز تن‌دادن زنان به روسپی‌گری»، ص ۳۲.

۲۴) Women's shelter

۲۵) Clevenger, B. M., & Roe-Sepowitz, D. (2009). «Shelter Service Utilization of Domestic Violence Victims», *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 19(4), p. 370.

۲۵) Transitional Housing

۲۶) خبرگزاری ایلنا، ۱۳۹۵/۲/۲۱، کد خبر: ۳۶۹۶۱۱. گفتگوی مولودری (معاون رئیس‌جمهور در امور زنان و خانواده) با ایلنا: «زنان آسیب دیده یک تا دو روز می‌توانند در خانه‌های امن بسر ببرند»